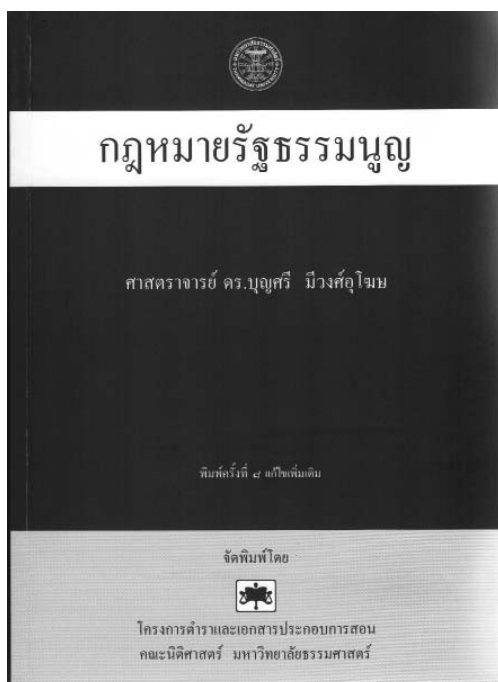

บทวิจารณ์หนังสือ

ดร. พันธุ์เทพ วิตอนันต์*

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557. (596 หน้า, ISBN: 978-974-466-732-8)

ในการศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitutional Law) การที่จะสามารถทำความเข้าใจถึงรากฐานแห่งเจตนารมณ์ในการตราหรือบัญญัติรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงนั้น นอกจากต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในสถานะ

ที่เป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุดในการปกครองรัฐ ซึ่งเป็นเพียงการศึกษาและวิเคราะห์ในมุมมองเชิงโครงสร้างเท่านั้น ทั้งนี้ หากพิจารณาในมุมมองหรือการวิเคราะห์เชิงระบบในทางวิชาการแล้วคงไม่เพียงพอ เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในแต่ละรัฐที่ปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในระบบสากลโลก ล้วนแต่มีการตราหรือบัญญัติรัฐธรรมนูญที่แฝงไปด้วยศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญที่อยู่ภายใต้ขนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา โดยปรากฏในลักษณะที่เป็นหลักการที่เป็นรากฐานแฝงอยู่ในแต่ละบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการที่ผู้ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญจะสามารถทำความเข้าใจและหยั่งรากถึงแก่นแท้แห่งเจตนารมณ์ที่แท้จริงของศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการทางสากลของการปกครองตั้งแต่การปกครองในยุคโบราณจนถึงปกครองยุคใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจากหากวิเคราะห์ถึงการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ร่างขึ้นในภาวะที่บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์ปกติ ผู้ทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญล้วนได้รับอิทธิพลในการยกร่างรัฐธรรมนูญมาจากรากฐานทางความคิดของการปกครองสมัยโบราณ ประกอบกับการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบและประสบความสำเร็จในการใช้บังคับรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ ดังจะเห็นได้จากแนวทางในการร่างรัฐธรรมนูญที่มีประเด็นการศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายมหาชนเชิงเปรียบเทียบเข้ามามีส่วนในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญด้วยเสมอ อาจกล่าวได้ว่าการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระแห่งรัฐธรรมนูญ ภายใต้รัฐธรรมนูญ

*LL.B., LL.M., M.P.A., LL.D., อาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรรมการสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แห่งราชอาณาจักรไทยอย่างถ่องแท้ นั่น คือ ศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักการที่เป็นรากฐานแฝงอยู่ในรัฐธรรมนูญในสถานะที่เป็นศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญที่อยู่ภายใต้้นัยของแนวความคิดในทางปรัชญาในระบบสากลโลกด้วย

เนื้อหาสาระของผลงานทางวิชาการนี้ ได้นำเสนอเนื้อหาของแนวความคิดในลักษณะดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นอย่างครบถ้วนในเชิงการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมมีการวางโครงสร้างการนำเสนอสาระทางวิชาการในการศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วน เป็นขั้นตอนตามลำดับในการทำความเข้าใจ โดยคุณค่าแห่งเนื้อหาสาระทางวิชาการของผลงานทางวิชาการนี้ ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการ ให้เห็นความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญที่อยู่ภายใต้้นัยของแนวความคิดในทางปรัชญากับกรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบและประสบความสำเร็จในการใช้บังคับรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศตน รวมทั้ง การวิเคราะห์ถึงการยกย่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงนับได้ว่าผลงานทางวิชาการนี้ทรงคุณค่ายิ่งในการนำมาใช้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้เขียนได้นำเสนอถึงการศึกษาระวัตติความเป็นมาและวิวัฒนาการทางสากลของการปกครองตั้งแต่การปกครองในยุคโบราณ¹ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์การปกครองสมัยกรีกโบราณ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงรูปแบบรัฐและการปกครองข้อจำกัดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและรูปแบบกระบวนการหรือกลไกที่เป็นหลักประกันของแนวความคิดประชาธิปไตย² รวมทั้ง การศึกษาและวิเคราะห์การปกครองสมัยโรมัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงกำเนิดของอาณาจักรโรมันและความเป็นมาในสมัยสาธารณรัฐอาณาจักรโรมันสมัยสาธารณรัฐ³ เป็นอาทิ ซึ่งผู้เขียนได้สอดแทรกแนวความคิดในทางปรัชญาที่ส่งผลต่อการสร้างแนวความคิดอันเป็นที่มาของระบบกฎหมายสำคัญของโลก ดังเช่น การสะท้อนแนวความคิดในเชิงวิเคราะห์ของเดโมสธีเนส (Demosthenes) และ อริสโตเติล (Aristotle) เป็นอาทิ ตลอดจนการศึกษาระวัตติความเป็นมาและวิวัฒนาการทางสากลของการปกครองยุคใหม่ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์การปกครองของสหราชอาณาจักร⁴ สหรัฐอเมริกา⁵ ประเทศฝรั่งเศส⁶ สหพันธรัฐเยอรมนี⁷ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁸ และประเทศญี่ปุ่น⁹ ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงเงื่อนไขและแง่ความคิดถึงความสัมพันธ์ของประวัตติความ

¹บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2557), หน้า 1-2.

²พื้งอ้าง, หน้า 3-19.

³พื้งอ้าง, หน้า 20-35.

⁴พื้งอ้าง, หน้า 38-61.

⁵พื้งอ้าง, หน้า 62-85.

⁶พื้งอ้าง, หน้า 86-113.

⁷พื้งอ้าง, หน้า 114-163.

⁸พื้งอ้าง, หน้า 165-172.

⁹พื้งอ้าง, หน้า 173-216.

เป็นมาและวิวัฒนาการทางสากลของการปกครองดังกล่าว ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการสร้างรากฐานแห่งการปกครองในรัฐสมัยใหม่รวมทั้ง ประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีศึกษาทางสากลของการปกครองที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการนำเสนอเนื้อหาสาระทางวิชาการในเชิงการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิวัฒนาการทางสากลของการปกครองในลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังได้นำเสนอถึงการศึกษาลักษณะสำคัญของการปกครองในรัฐสมัยใหม่และหลักการ

สำคัญของการปกครองในประเทศไทย ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ถึงประวัติรัฐธรรมนูญของประเทศไทย¹¹ การศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวความคิดพื้นฐานของการปกครองสมัยใหม่¹² การศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักความเป็นราชอาณาจักร¹³ การศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักความเป็นประชาธิปไตย¹⁴ และการศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักความเป็นนิติรัฐ¹⁵ นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอถึงการศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน¹⁶ ตลอดจน แนวทางตามรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งการคุ้มครองของสิทธิแต่ละสิทธิหรือเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน¹⁷ เป็นต้น

ผลงานทางวิชาการนี้ จัดพิมพ์ขึ้นภายใต้โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยจัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 8 (แก้ไขเพิ่มเติม) โดยมีการปรับปรุงในส่วนการปกครองของ ประเทศฝรั่งเศส โดยการเพิ่มประเด็นการแยกศาล Parlement ในช่วงก่อนการปฏิวัติใหญ่ เพื่อให้เนื้อหาสาระมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของประเทศไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการเพิ่มเติมในประเด็นบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กรณีการกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง ซึ่งยังคงเป็นจุดบกพร่องที่ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยไม่มีประสพผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเนื้อหาสาระของผลงานทางวิชาการนี้ จะจัดทำขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยยังใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อยู่ก็ตาม ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกไปแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้ทำให้คุณค่าแห่งผลงานทางวิชาการนี้ด้อยคุณค่าลงแม้แต่น้อย ในทางกลับกันกลับเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาและการทำความเข้าใจวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ใน

¹⁰ บุญศรี มีวงศ์โหมย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 217–227.

¹¹ พึ่งอ้าง, หน้า 231–265.

¹² พึ่งอ้าง, หน้า 267–333.

¹³ พึ่งอ้าง, หน้า 3334–341.

¹⁴ พึ่งอ้าง, หน้า 342–430.

¹⁵ พึ่งอ้าง, หน้า 432–509.

¹⁶ พึ่งอ้าง, หน้า 513–541.

¹⁷ พึ่งอ้าง, หน้า 542–550.

สถานะที่เป็นศาสตร์แห่งกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุดในการปกครองรัฐ ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้ศึกษาจำเป็นต้องศึกษาถึงเนื้อหาสาระแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งในมุมมองเชิงโครงสร้างและมุมมองเชิงระบบประกอบกัน เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในแต่ละรัฐที่ปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในระบบสากลโลก ล้วนแต่มีการตราหรือบัญญัติรัฐธรรมนูญที่แฝงไปด้วยศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญที่อยู่ภายใต้เนื้อหาของแนวคิดในทางปรัชญา โดยปรากฏในลักษณะที่เป็นหลักการที่เป็นรากฐานแฝงอยู่ในแต่ละบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจถึงรากฐานแห่งเจตนารมณ์ในการตราหรือบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

ผลงานทางวิชาการนี้ จัดทำขึ้นจากความพากเพียรและการสั่งสมความรู้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการอย่างจริงจัง และประสบการณ์ในการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญของผู้เขียนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานมากกว่า 20 ปี โดยผู้เขียนได้มีการพัฒนาเอกสารทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งก่อนที่จะมีการทำรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กระแสแห่งการเรียกร้องจากมวลประชาชนให้มีการเปลี่ยนแปลงให้เกิดกระบวนการปฏิรูปการเมืองอย่างแท้จริงได้ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และแม้ภายหลังการทำรัฐประหารจนถึงปัจจุบันกระแสแห่งการเรียกร้องจากมวลประชาชนก็ยังมีได้เลือนหายไปแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ในสถานะที่เป็นศาสตร์แห่งรัฐธรรมนูญที่อยู่ภายใต้เนื้อหาของแนวคิดในทางปรัชญา เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจถึงรากฐานแห่งเจตนารมณ์ในการตราหรือบัญญัติรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ในห้วงเวลาต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานทางวิชาการนี้จะได้รับการพัฒนาต่อไปเพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติ ประชาชน และวงการนิติศาสตร์สืบต่อไป